พัฒนาการความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดีย
The Development of India's Political Thought and Philosophy

ปิยณัฐ สร้อยคำ [1]
Piyanat Soikham

Received: *May 30, 2019*
Revised: *June 17, 2019*
Accepted: *June 17, 2019*

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้ทดลองสำรวจพัฒนาการของความคิดและปรัชญาทางการเมืองและการปกครองของอินเดียที่สำคัญ โดยแบ่งออกเป็น 3 ยุคที่สำคัญคือยุคโบราณ ยุคกลาง และยุคใหม่ ผ่านการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความคิดและปรัชญาทางการเมืองและการปกครองของสังคมอื่น ๆ เพื่อก้าวข้ามการครอบงำทางองค์ความรู้ของตะวันตก จากการศึกษาพบว่าความคิดและปรัชญาทางการเมืองที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคของอินเดียล้วนมีพลวัตที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ความคิดทางการเมืองของอินเดียสมัยโบราณ เป็นความพยายาม

---

[1] อาจารย์ประจำสาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, Email: piyanat.s@ubu.ac.th

ในการสร้างกรอบสำคัญในการกำหนดรูปแบบที่ควรเป็นของการใช้ชีวิตมนุษย์และโครง สร้างของสังคมเพื่อให้สอดคล้องสัมพันธ์กับเงื่อนไขของวัฏจักรเวลา ด้านความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดียยุคกลาง สะท้อนถึงความยิ่งใหญ่ของ 3 นักคิดชาวอินเดียประกอบไปด้วยพระพุทธเจ้า พระมนู และโกติญญะ ที่สามารถสร้างสรรค์แนวคิดจากการรวบรวมข้อคิดเห็นและการถกเถียง ในขณะที่ความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดียสมัยใหม่ ช่วยสะท้อนประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความคิดทางการเมืองที่มีอยู่แต่เดิม รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเข้ามาของแนวคิดตะวันตกผ่านระบบอาณานิคมและความเป็นสมัยใหม่ ผ่าน 4 นักคิดที่สำคัญคือ รามโมฮัน รอย มหาตมะคานธี ยาวหะราล เนห์รู และ ดร.บีอาร์ อัมเบดการ์ ทั้งนี้ความต่างในฐานคิดทางการเมืองและการปกครองของตะวันตกอาจไม่ใช่คำตอบที่สมบูรณ์เสมอไป การหันมาศึกษาความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดีย ย่อมจะช่วยให้เข้าใจและรู้จักสังคมดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยสะท้อนภาพของความพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามบริบทของแต่ละสังคม

คำสำคัญ: ความคิดทางการเมือง, ปรัชญาการเมือง, พัฒนาการ, อินเดีย

Abstract

This paper scrutinizes the development of key political thought and philosophy in Indian society by exploring three periods; ancient, medieval and modern India. The documentary research is conducted in this study to demonstrate key political thought and philosophy in other society and to overcome the dominance of western school of thought. The paper reveals that each period has its own dynamics determining key political thought and philosophy in India. The ancient period focuses on formulating the balanced relationship between human and circles of life and time, and also the basic social structure. The medieval period represents the contribution of three thinkers; Buddha, Manu and Kautillya in formulating, debating and challenging other school of thought in Indian society. Finally, the political thought and philosophy in the modern period demonstrates how the society copes with problems and challenges from its own traditions and the crash with western culture by studying four thinkers; Ram Mohan Roy, Gandhi, Nehru and Ambedkar. To conclude, the study found that political thought and philosophy in the western society could not be an absolute answer. Revisiting India's key political thought and philosophy helps to contextualize an understanding on Indian politics and government and to comprehend India's solution to the problems.

Keywords: Political Thought, Political Philosophy, Development, India

บทนำ: ความสำคัญของการศึกษาความคิดทางการเมืองของอินเดีย

ในยุคแห่งความรุ่งเรืองทางภูมิปัญญาของยุโรป การผลิตซ้ำชุดความเชื่อว่าด้วยรัฐและการปกครอง เกิดขึ้นผ่านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการปฏิวัติอุตสาหกรรม ทำให้ความคิดและปรัชญาทางการเมืองของตะวันตกกลายเป็นอาวุธที่ทรงอานุภาพ อีกทั้งการแสวงหาอาณานิคมเพื่อตอกย้ำความยิ่งใหญ่ของตะวันตก ทำให้แนวคิดทางการเมืองว่าด้วยรัฐและการปกครองของยุโรปกระจายไปสู่ดินแดนอื่น ๆ ในขณะที่โลกตะวันออกที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก มีปรัชญาในการดำเนินชีวิตที่หลากหลาย ได้ถูกกลืนกลายเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดตะวันตก จนแทบจะกล่าวได้ว่าการศึกษาความคิดและปรัชญาทางการเมืองต้องอ้างถึงปรัชญาตะวันตกเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม หลังการปฏิวัติชุดความรู้ที่เกิดขึ้นในดินแดนต่าง ๆ ผ่านการพลิกฟื้นความคิดและความเชื่อ รวมถึงการกลับมาเห็นความสำคัญของแนวคิดและปรัชญาทางการเมืองของตะวันออก นำมาสู่การปลุกจิตวิญญาณและความภาคภูมิใจในวิถีของตนนั้น ทำให้ในปัจจุบันได้เห็นมุมมองที่หลากหลายของความคิดและปรัชญาทางการเมืองและการปกครอง สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการ ระบบการเมือง และการปกครองของแต่ละสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดียได้กลายมาเป็นหนึ่งในหัวข้อที่ได้รับการยอมรับไม่ต่างไปจากตะวันตก (Singh & Roy, 2011, p. XI)

อินเดียซึ่งนอกจากจะเป็นรัฐชาติในปัจจุบันแล้ว ยังเป็นนามที่ใช้เรียกอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของมนุษย์ที่มีอายุมากกว่า 5,000 ปี ในลุ่มแม่น้ำสินธุแห่งอนุภูมิภาคเอเชียใต้ ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีความเจริญทั้งด้านการผังเมือง ภาษา วรรณกรรมทั้งทางวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ (Tammita-Delgoda, 2009, pp. 33-53) ดินแดนแห่งนี้ยังเป็นบ้านของผู้คนที่มีความหลากหลายทาง

วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีภาษากว่า 1,652 ภาษา จึงกล่าวได้ว่าอินเดียคือพิพิธภัณฑ์ของมนุษยชาติ (Tammita-Delgoda, 2009, p. 4) นอกจากนี้เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางแนวคิดและปรัชญา อันมีที่มาจากการถกเถียง การแลกเปลี่ยนและการแสวงหาความรู้ ก่อให้เกิดสำนักคิดต่าง ๆ ขึ้นมากมาย ทั้ง ฮินดู พุทธ เชน และอื่น ๆ รวมถึงการเข้ามาของจักรวรรดินิยมอังกฤษที่ได้เปลี่ยนอารยธรรมแห่งนี้ให้เป็นหน่วยทางการเมือง (Soikham, Two Ocean Strategy: India and the Indo-Pacific, 2018, p. 4; Tammita-Delgoda, 2009, p. 6) ภายใต้อัตลักษณ์เช่นนี้ จึงกล่าวได้ ความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดีย คือองค์ความรู้ที่ถูกผลิต ท้าทาย และถ่ายทอดในอนุทวีป นำไปสู่การปฏิบัติการและการสร้างกรอบแห่งการปกครองเพื่อผสานความหลากหลายทั้งทางชาติพันธุ์ วรรณะ ภาษา และชนชั้นทางสังคมในดินแดนแห่งนี้นั่นเอง จึงปฏิเสธไม่ได้ว่า อินเดียเป็นหนึ่งในสังคมที่มีพัฒนาการของความคิดและปรัชญาทางการเมืองและการปกครองมาอย่างยาวนาน

อนึ่งในการแบ่งยุคความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดียนั้น บทความนี้เห็นด้วยกับสิงห์และรอยที่ให้ทัศนะว่า การแบ่งความคิดทางการเมืองตามวัฒนธรรมฮินดู มุสลิมและอังกฤษนั้น อาจนำมาสู่ความเข้าใจผิด แต่ก็ไม่อาจจะแบ่งความคิดทางการเมืองออกเป็น 3 สมัยตามที่ทั้งสองเสนอคือ สมัยโบราณที่รวมเอาความคิดในยุคพระเวท เชน และพุทธศาสนา สมัยกลางคือการเข้ามาของมุสลิมและการทำให้ระบบสังคมแบบฮินดูเข้มแข็ง และสมัยใหม่คือยุคแห่งการผสมผสานความคิดทางการเมืองกับความเป็นสมัยใหม่ที่มาพร้อมกับระบบอาณานิคมตะวันตก (Singh & Roy, 2011, p. XII-XIV) ดังนั้นหมุดของการแบ่งสมัยความคิดและปรัชญาทางการเมืองในบทความนี้ จึงใช้พลวัต รวมถึงลักษณะที่สำคัญของความคิดทางการเมืองในแต่ละสมัยเป็นตัวแบ่ง กล่าวคือ ความคิดทางการเมืองของอินเดียสมัยโบราณ เน้นความพยายามในการสร้าง

กรอบการใช้ชีวิตมนุษย์และกำหนดโครงสร้างของสังคมเพื่อให้สอดคล้องสัมพันธ์กับเงื่อนไขของวัฏจักรเวลา ในขณะที่ความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดียยุคกลาง เกิดจากการรวบรวมข้อคิดเห็นและการถกเถียง ส่วนความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดียสมัยใหม่คือการแสวงหาคำตอบของปัญหาที่ท้าทายสังคมอินเดียทั้งจากธรรมเนียมดั้งเดิมและการเข้ามาของจักรวรรดินิยมตะวันตก

เป็นที่สังเกตว่า ในบทความนี้ใช้ทั้งคำว่าความคิดทางการเมืองและปรัชญาทางการเมือง โดยทั้งสองคำนี้มีความหมายที่แตกต่างกันดังที่พิศาล มุกดารัศมีได้อธิบายไว้ว่า

> ปรัชญาการเมืองให้ความสำคัญกับการแสวงหาความจริงของสรรพสิ่งทางการเมืองเป็นการศึกษาที่ตั้งอยู่บนฐานคติว่าผลงานของนักปรัชญาการเมืองเป็นองค์ความรู้ที่เป็นจริงแท้ คงความเป็นอมตะ แม้ว่าจะดำเนินผ่านยุคสมัย สถานที่และผู้คน ขณะที่การศึกษาความคิดทางการเมืองมีความเชื่อว่าผลงานของนักปรัชญาการเมืองเป็นเพียงแค่ความพยายามของการแสวงหาคำตอบให้แก่ปรากฏการณ์ทางสังคมการเมืองในช่วงนั้น ๆ อีกทั้งเป็นความรู้ที่มีความเชื่อมโยงไม่อาจพิจารณาแยกขาดจากเงื่อนไขของเวลา สถานที่และประวัติศาสตร์ได้
>
> (Mukdarasmi, 2018, p. 1-2)

ด้วยเหตุดังกล่าว บทความนี้จึงทดลองนำเสนอพัฒนาการว่าด้วยความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดีย เพื่อสะท้อนให้เห็นความคิดและปรัชญาทางการเมืองในสังคมอื่นนอกเหนือจากแนวคิดที่ได้รับจากตะวันตก บทความนี้ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ทั้งนี้ได้แบ่ง

เนื้อหาออกเป็น 5 ส่วนคือ

1. บทนำ: ความสำคัญของการศึกษาความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดีย
2. ความคิดทางการเมืองของอินเดียสมัยโบราณ
3. ความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดียสมัยกลาง
4. ความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดียสมัยใหม่
5. บทสรุป: รัฐและการปกครองในความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดีย

ความคิดทางการเมืองของอินเดียสมัยโบราณ

ในยุคเริ่มต้นของอารยธรรมอินเดียสมัยโบราณ สังคมดังกล่าวเกิดการรวมตัวกันแบบหลวม ๆ และค่อย ๆพัฒนาระบบการเมืองผ่านโครงสร้างทางสังคมตามหลักคัมภีร์พระเวท (Maluleem, 2016, pp. 1-2) ความคิดการเมืองของอินเดียโบราณมักแฝงอยู่ในวรรณกรรม ตำนาน และข้อคิดเห็นทางจริยธรรม ที่ปรากฏอยู่ในสังคม รากฐานแนวคิดของความคิดทางการเมืองดังกล่าวมีที่มาจากคัมภีร์ เช่น คัมภีร์*พระเวท* คัมภีร์*อุปนิษัท* รวมถึงธรรมสูตรทางศาสนาต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมาจากปรัชญาและวาทกรรมที่ถูกผลิตโดยจริยธรรม วัฒนธรรม สถาบันทางสังคมและศาสนา อีกทั้งยังมาจากวรรณกรรมและตำนานที่สำคัญ เช่น มหากาพย์รามายณะ มหาภารตะ ชาดก และ ตำนานเทพเจ้าต่าง ๆ อาทิ พระวิษณุ พระพรหม เป็นต้น (Arora N. D., 2010, p. 10.1; Arora & Grover, 1998, pp. 2-4)

เมื่อพิจารณาจากปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังความคิดทางการเมืองของอินเดียนั้น จะพบว่าความคิดทางการเมืองของอินเดียจะสอดคล้องกับวิถีชีวิตและการปฏิบัติของสังคม โดยจิตวิญญาณของการเมืองอินเดียจะถือว่าทุกสิ่งล้วนเป็นไปในลักษณะของวัฏจักรแห่งชีวิต ดังนั้นท้ายที่สุดชาวอินเดียจะกลับไปเป็นส่วนหนึ่งของพระเจ้า (โมกษะ:Moksha) หรือในอีกแง่มุมหนึ่งคือการได้กลับไปเป็นส่วนหนึ่งของความจริงอันสูงสุด (Maluleem, 2016, p. 249) จึงกล่าวได้ว่าความคิดทางการเมืองของอินเดียในยุคโบราณเน้นความต่อเนื่อง การเข้าถึงจิตวิญญาณของมนุษย์และประเด็นที่แนวคิดทางวัตถุเข้าถึงไม่ได้ ก่อให้เกิดการบูรณาการทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม โดยคำนึงถึงกรอบและพลวัตของเวลาที่ขับเคลื่อนในทุกอณูแห่งวัฏจักรของชีวิต (Singh & Roy, 2011, pp. 5-6)

ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าความคิดทางการเมืองของอินเดียสมัยโบราณประกอบด้วยสองส่วนที่สำคัญ ส่วนที่หนึ่ง เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของมนุษย์เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีสังคม และส่วนที่สอง เกี่ยวข้องกับความคิดว่าด้วยหน่วยทางสังคมและการปกครอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความคิดว่าด้วยหน้าที่ของมนุษย์เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีสังคม

ในอินเดียยุคโบราณความคิดที่ทางการเมืองและการปกครอง ล้วนให้ความสำคัญกับสัมพันธภาพของเวลาและความต่อเนื่อง โดยเฉพาะหลักที่สำคัญที่เป็นกรอบในการวางระเบียบแบบแผน คือ หลักที่ชื่อว่า ธรรมะ (Dharma) หรือการทำให้ชีวิตคงอยู่และการทำให้ชีวิตต่อเนื่อง (Pasupuleti, 2018; Bhattacharyya, 2006) ซึ่งโลกจะคงอยู่ได้นั้น เกิดจากหลักธรรมชาติสากลว่าด้วยการยึดเหนี่ยวต่อกัน ดังนั้นเมื่อผนวกรวมชีวิตทั้งหลายเข้าหากันจึงทำให้สังคมดำเนินต่อไปได้ด้วยดี ทั้งนี้ที่มาของธรรมะอันเป็นความคิดว่าด้วยการทำหน้าที่ของมนุษย์ให้สอดคล้องกับวิถีสังคมนั้นมาจาก 4 แหล่งที่สำคัญ ประกอบไปด้วย การได้ยินได้ฟัง (shruti)

การจดจำ (Smirti) การปฏิบัติตนที่ดีต่อนักปราชญ์และผู้ประพฤติมั่นด้วยความชอบ (Sadachara) และการพินิจพิจารณาด้วยตนเองแล้วเห็นว่าเป็นสิ่งอันชอบ (Atmatushti) (Agrawal, 2017)

ธรรมะที่สำคัญต่อมนุษย์ ในฐานะส่วนหนึ่งของสังคม เริ่มต้นด้วย สามัญ-ธรรม (Samanya Dharma) ซึ่งธรรมะเบื้องต้น ที่มนุษย์ทั้งหลายต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยในสังคมโดยเท่าเทียมกัน (Sridhar, 2015, pp. 562-569) โดยหลักธรรมดังกล่าวประกอบด้วย

1. การไม่ใช้ความรุนแรง (Ahimsa) โดยต้องปฏิบัติทั้งกาย วาจา และใจ
2. ความสัตย์ (Satya) หมายถึง ความจริง ความถูกต้อง รวมไปถึงการพูดความจริงเพื่อความถูกต้อง
3. การไม่ขโมยผู้อื่น (Asteya) หมายรวมถึงความคิด คำพูด หรือการกระทำที่มุ่งเอาสิ่งของที่ไม่ใช้ของตน
4. ความบริสุทธิ์ทั้งภายในและภายนอก โดยปราศจากความโกรธและความลุ่มหลง (Shaucha)
5. การควบคุมร่างกายเหนือความรู้สึกผัสสะต่าง ๆ (Indriyanigraha) ไม่ว่าจะเป็นความสุขหรือความทุกข์
6. ความเมตตากรุณาต่อสรรพสิ่งทั้งหลายในทุกเวลาและสถานที่ (Daya)
7. การให้ทาน (Danam) หรือการกระทำที่ก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อผู้อื่น
8. การไม่มีจิตริษยาต่อผู้อื่น (Anasuya)
9. ฌามา (Kshama) การให้อภัยและการมองว่าชัยชนะเป็นของผู้ให้อภัยผู้อื่น

10. พรหมจรรย์ (Bramacharya) การประพฤติพรหมจรรย์ การดำรงความไร้พันธะเพื่อให้สามารถกำหนดจิตตั้งมั่นกับกิจบางอย่างให้สำเร็จลุล่วง

นอกจากนี้ เพื่อให้การดำรงตนให้สมบูรณ์ มนุษย์จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสวงหาสิ่งสำคัญ 4 ประการ (Purushardhah) ที่เป็นเป้าหมายของชีวิต (Sharma, 1982, p. 1) ประกอบด้วย จริยธรรม (Dharma) ความมั่งคั่งและการได้มาซึ่งทรัพย์-สิน (Artha) ความอยาก ความกระหาย และความต้องการในความสุข (Kama) และ การบรรลุสู่จุดมุ่งหมายหรือการกลับไปเป็นส่วนหนึ่งของพระเจ้า (Moksha)

โดยทั้งหมดนี้ มนุษย์ต้องเรียนรู้และใช้ชีวิตตามแนวคิดและหน้าที่ที่กำหนดโดยช่วงเวลา (Ashram) กล่าวคือ วัยพรหมจรรย์ (Brahmacharya) เป็นวัยที่ต้องศึกษาเล่าเรียนและแสวงหาความรู้ จากนั้นนำความรู้ที่ได้เข้าสู่วัยคฤหัสถ์ (Grihastha) ซึ่งเป็นวัยที่ต้องครองเรือนประกอบสัมมาอาชีพเพื่อเลี้ยงชีพ ก่อนที่จะสั่งสมประสบการณ์นำธรรมะที่ตนเองมีถ่ายทอดและให้คำแนะนำแก่กุลบุตรกุลธิดาในวัยวานปรัสถ์ (Vanaprastha) และเมื่อถึงวัยสันยาสี (Sannyasa) จึงออกเดินทางเพื่อแสวงหาสัจธรรมและความหลุดพ้น การปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับวัยข้างต้นเพื่อให้การดำรงชีวิตของมนุษย์มีความสมบูรณ์ (Das, 2018)

ความคิดว่าด้วยหน่วยทางสังคมและการจัดการปกครอง

ในด้านการจัดโครงสร้างทางสังคม ซึ่งเป็นฐานหนึ่งในการจัดการปกครองในสังคมอินเดียโบราณ ยังมีความคิดที่สำคัญว่าด้วยการจัดระบบสังคม หรือ การแบ่งโครงสร้างทางของสังคมโดยใช้สีผิว อาชีพ และความแตกต่างของภาระงานของผู้คน โดยวรรณะนั้นสามารถแบ่งออกได้มากกว่า 4,000 วรรณะขึ้นอยู่กับลักษณะและรูปแบบในการปฏิบัติงานของแต่ละตระกูล (Maluleem, 2016, p. 23; Kabilakan, 2003, pp. 67-72) ทั้งนี้เพื่อการจัดระบบสังคมดังกล่าว จึงก่อให้เกิด 4

วรรณะหลักในอินเดียประกอบไปด้วย

1. วรรณะพราหมณ์ (Brahmin) เกิดจากใบหน้าและปากของพระเจ้า มีหน้าที่ศึกษา*พระเวท* สอน*พระเวท* และการปฏิบัติหน้าที่นักบวชในพิธีทางศาสนา

2. วรรณะกษัตริย์ (Kshastiya) เกิดจากไหล่หรือบ่าของพระเจ้า มีหน้าที่ปกป้องดินแดนและประชาชน

3. วรรณะแพศย์ (Vshya) เกิดจากท้องของพระเจ้า มีหน้าที่ค้าขายและทำธุรกิจ

4. วรรณะศูทร (Sudras) เกิดจากเท้าของพระเจ้า มีหน้าที่ให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่วรรณะอื่น ๆ ที่สูงกว่า

เป็นที่สังเกตว่ามูลเหตุของการเกิดวรรณะคือการจัดสรรโครงสร้างทางสังคม เพื่อให้ชุมชน สังคม หรือรัฐขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี ถือเป็นการแบ่งงานกันทำ [2]

---

[2] แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีการนำเอาวรรณะมาผูกพันกับเรื่องอำนาจทางการเมืองทำให้ระบบวรรณะเกิดปัญหา กล่าวคือ เกิดแนวคิดเรื่องการจัดระบบตามลำดับชั้น (Hierarchy) เกิดการจัดขั้นในสังคมตามลำดับสูงต่ำ ซึ่งแนวคิดทำให้วรรณะกลายเป็นเครื่องมือให้ผู้ที่อยู่วรรณะล่างต้องเชื่อฟังและยอมจำนวนต่อผู้ที่อยู่วรรณะสูงกว่า นอกจากนี้ยังนำมาสู่แนวคิดเรื่องความบริสุทธิ์ (Puritan) เพื่อดำรงตนให้บริสุทธิ์ ปราศจากมลทินจากการสัมผัสหรือปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่อยู่วรรณะล่างกว่า แนวปฏิบัติดังกล่าวเริ่มเด่นชัดขึ้น จนทำให้อาชีพต้องแปรผันตามวรรณะ ซึ่งแต่ละวรรณะจะดำรงชีพเฉพาะด้านของตน เกิดการปิดกั้นการยกระดับคุณภาพชีวิตมนุษย์ และทำให้ระบบเศรษฐกิจไม่ก้าวหน้าเนื่องจากขาดการพัฒนาแรงงานให้มีทักษะเพิ่มมากขึ้น

เป็นที่สังเกตว่าหน่วยทางการเมืองของอินเดียโบราณ มิได้เป็นรัฐเช่นในปัจจุบัน แต่หน่วยทางการเมืองในห้วงเวลานั้นเรียกว่า ชนบท (Janapada) ซึ่งหมายถึงที่พำนักอาศัยของประชาชนพลเมือง โดยแยกเป็นกลุ่มชนแต่ละกลุ่ม (Jana) โดยชนบทหนึ่ง ๆ จะประกอบไปด้วยดินแดนและประชาชน ซึ่งภายในชนบทจะต้องประกอบไปด้วยด้วยผู้มีความรู้ทำหน้าที่ปกครองและประชากรที่มีความสามารถและมีทักษะแรงงาน อาทิ ชาวนา ช่างจักสาน พ่อค้า ซึ่งชนบทนั้นจะประกอบไปด้วยหมู่บ้านประมาณ 800 หมู่บ้าน โดยมีผู้ปกครองเรียกว่า ชนบดี อนึ่งเมื่อชนบทหลายชนบทรวมตัวกัน จะเป็นหน่วยการปกครองที่ใหญ่ขึ้น เรียก-ว่า มหาชนบท (Mahajanapadas) ซึ่งรูปแบบการเมืองการปกครองแบบดังกล่าวนั้นถือเป็นอาณาจักรแบบหนึ่งในยุคพระเวทนั่นเอง (Chadra, 2007, pp. 23-27)

ด้วยเหตุนี้ ความคิดทางการเมืองของอินเดียสมัยโบราณ จึงมีลักษณะสำคัญคือ เป็นความคิดทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของมนุษย์เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีสังคม และเป็นความคิดว่าด้วยหน่วยทางสังคมและการปกครองที่เกิดขึ้นในระยะเริ่มต้นของการสร้างระบบสังคมและการเมืองในยุคโบราณนั่นเอง

ความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดียยุคกลาง

ในยุคกลางเป็นยุคที่อินเดียเกิดความคิดทางการเมืองซึ่งมีทิศทางและกรอบค่อนข้างหลากหลาย เนื่องจากแต่ละสำนักได้ผลิตชุดความคิดเพื่อนำเสนอแนวทางของตนในการดำเนินสังคมและชีวิต โดยมากแนวคิดทั้งหลายจะเกิดจากการศึกษาปรัชญาของผู้อื่นอย่างถี่ถ้วน จากนั้นปราชญ์ในแต่ละสำนักท้าทายความคิดที่มีอยู่เดิมด้วยการนำเสนอแนวทางของตนเอง จึงกล่าวได้ว่าความคิดทางการเมืองในยุคกลางของอินเดียเป็นความคิดที่เกิดจากการปะทะสังสรรค์ของความคิดทางการเมือง นำมาสู่การแสวงหาคำตอบ ที่สามารถยกระดับขึ้นเป็นปรัชญาทางการเมืองได้ ทั้งนี้ พระพุทธเจ้า (Buddha) พระมนู (Manu) และโกติญญะ

(Kautilya) เป็น 3 นักคิดและนักปรัชญาทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดียในยุคกลางมากที่สุด ดังรายละเอียดที่จะได้อภิปรายต่อไป

ความคิดและปรัชญาทางการเมืองของพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าในแง่มุมของชาวอินเดีย มิได้ถูกมองเป็นศาสดาหรือผู้นำศาสนาใหม่ แต่พระพุทธเจ้าคือหนึ่งในนักคิดและนักปรัชญาทางการเมืองที่มีความสำคัญและท้าทายระบบพระเวท ซึ่งเป็นกรอบและกฎในการปกครองบ้านเมืองในสมัยอินเดียโบราณ (Tammita-Delgoda, 2009, pp. 42-47) ความคิดและปรัชญาที่สำคัญทางการเมืองและการปกครองของพระพุทธเจ้าสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประการที่สำคัญ กล่าวคือ ว่าด้วยความชอบธรรมของกษัตริย์ ว่าด้วยธรรมะในการปกครอง และว่าด้วยรูปแบบการปกครอง

ว่าด้วยความชอบธรรมของกษัตริย์ ความชอบธรรมของกษัตริย์ที่จะปกครองประชาชนนั้นไม่ได้มาจากเอกสิทธิ์ของพระเจ้า แต่เป็นความชอบธรรมจากการปกป้องประชาชนให้ได้รับความสงบสุข โดยกษัตริย์ได้ค่าตอบแทนในรูปแบบการยอมรับหรือการจัดการภาษี ว่าด้วยธรรมะในการปกครอง ความถูกต้องหรือธรรมะ คือหัวใจหลักสำคัญในการปกครองในพระพุทธศาสนา และสุดท้ายว่าด้วยรูปแบบการปกครอง ระบบสาธารณรัฐคือระบบการปกครองที่พระพุทธเจ้านำเสนอ โดยแต่ละสาธารณรัฐจะมีดินแดน พื้นที่ ประชากรที่มาร่วมกันตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ ในรูปแบบสภาประชาชนร่วมกัน ซึ่งลักษณะของประชาธิปไตยในแบบพระพุทธศาสนานั้น เป็นในลักษณะสภาเพื่อการนำไปสู่การตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ ของสังคม โดยการลงมติ การถกเถียงในประเด็น การทำงานในลักษณะความร่วมมือการปกครองโดยการร่วมกันตัดสินใจ ทั้งนี้ พระพุทธเจ้าได้ทรงสถาปนาระบบสงฆ์ (Sangha or Ganas) ขึ้นเพื่อจำลองระบอบประชาธิปไตย

โดยอาศัยเสียงส่วนใหญ่เป็นแนวทางในการบริหารจัดการสังคม (Arora N' D', 2010, pp. 10.11-10.14)

ทั้งนี้การปกครองโดยกษัตริย์นั้นต้องเกิดจากการปฏิบัติตามหลักธรรมะ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้รวบรวมจริยาวัตรของกษัตริย์สำหรับการปกครองบ้านเมือง ไว้ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกายชาดก และมหาหังสชาดก ภายใต้ชื่อธรรมะในการปกครองของกษัตริย์หรือทศพิธราชธรรม (Garawigo, 2015, pp. 125-127) อันประกอบไปด้วย

1. ทาน คือ การให้ การเสียสละ และการมีน้ำใจ
2. ศีล คือ ความประพฤติที่ดีงาม เป็นปรกติ ปราศจากโทษ
3. บริจาค คือ การเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อส่วนรวม
4. ความซื่อตรง คือ คือผู้ปกครองที่ดำรงตนอยู่ในความสุจริตและถือคำสัตย์
5. ความอ่อนโยน คือ การมีอัธยาศัยเชื่อฟังเคารพและอ่อนโยนต่อผู้ใหญ่
6. ความเพียร คือ ความมีวิริยะอุตสาหะและปราศจากความเกียจคร้าน
7. ความไม่โกรธ คือ การไม่มุ่งร้ายต่อผู้อื่น
8. ความไม่เบียดเบียน คือ การไม่ทำให้ผู้อื่นเป็นทุกข์ หรือ เบียดเบียนผู้อื่น
9. ความอดทน คือ การอดทนต่อสิ่งทั้งหลาย ทั้งทางกาย วาจา และใจ
10. ความยุติธรรม คือ การยึดมั่นในความถูกต้อง

อนึ่งการปฏิบัติการหลักธรรมทั้ง 10 ประการนี้ ผลที่เกิดจากการปกครอง

ดังกล่าวต้องทำให้ประชาชนมีความสงบสุขในการดำรงชีวิตด้วย

ความคิดและปรัชญาทางการเมืองของพระมนู

คัมภีร์*พระมนู* (*Manu Smriti*) เป็นวรรณกรรมที่มีความสำคัญในฐานะแหล่งสำหรับศึกษาความคิด ปรัชญา และสถาบันทางการเมืองของฮินดู ซึ่งถือเป็นผลผลิตจากการปะทะของความคิดทางการเมืองโดยพระพุทธเจ้าและพระมนูซึ่งเป็นผู้แทนของพราหมณ์ การท้าทายแนวคิดโดยพระพุทธเจ้าที่มีต่อระบบพระเวททำให้เกิดคัมภีร์พระมนูขึ้นเพื่อวางกรอบทางสังคมของพราหมณ์-ฮินดูให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น จนทำให้คัมภีร์พระมนูมีอิทธิพลต่อแนวคิดของสังคม ไม่เพียงแต่ในอินเดียเท่านั้น คัมภีร์ดังกล่าวยังมีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย ทั้งนี้ พระมนูได้รวบรวมคำอธิบายถึงจุดกำเนิดของรัฐ บทบาทและคุณสมบัติของกษัตริย์ การลงโทษ และแนวคิดอื่น ๆ ว่าด้วยรัฐและการปกครอง รวมถึงการทูต (Sinha, 2011, pp. 18-29) โดยแนวคิดทางการเมืองของพระมนูนั้น มีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

ว่าด้วยกำเนิดและที่มาของกษัตริย์ พระมนู กล่าวว่าสถาบันกษัตริย์เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเนื่องจากความจำเป็นบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดหวังของประชาชนต่อความไม่สงบของบ้านเมือง ความแตกต่างของผู้คน การวิวาทและความไม่ไว้เนื้อเชื่อใจ ประชาชนจึงวิงวอนต่อพระพรหม พระผู้สร้างให้ช่วยเหลือพวกตน พระพรหมจึงประทานพระราชาให้เพื่อช่วยเหลือในการรักษากฎหมายและระเบียบในสังคม อีกทั้งลงโทษผู้ประพฤติผิด นอกจากนั้นยังมีแนวคิดในการแบ่งภาคหรืออวตารของพระเจ้ามาช่วยมนุษย์ในฐานะกษัตริย์ ซึ่งคล้ายกับแนวคิดเทวราชา (Divine origin of kingship) ของปรัชญาตะวันตก (Arora & Grover, 1998, p. 8)

ว่าด้วยฐานะของกษัตริย์ ตามแนวคิดของมนูนั้น พระมหากษัตริย์คือองค์อวตารหนึ่งของพระเจ้า ดังนั้นประชาชนจึงจำเป็นต้องเชื่อฟังและให้เคารพอย่างสูง แม้กษัตริย์นั้นจะยังมีพระชนมายุน้อยก็ตาม แต่ในขณะเดียวกัน กษัตริย์เองก็ต้องดำรงคุณสมบัติบางประการเพื่อให้ชอบธรรมต่อการได้มาซึ่งฐานันดรดังกล่าว อาทิ การทำให้ประชาชนพึงใจกับการกระทำของกษัตริย์เป็นต้น โดยหน้าที่ของกษัตริย์ ต้องปกป้องประชาชนให้มีความปลอดภัย ต้องจัดเก็บภาษีเพื่อใช้ในการบริหารราชการบ้านเมือง กษัตริย์ต้องวางรูปแบบทางการเมืองและสังคมให้แก่ประชาชนเพื่อทำให้รัฐปราศจากความวุ่นวายและภยันตรายต่าง ๆ อาทิป้องกันที่พักอาศัย ความมั่นคงทางอาหาร การดูแลความปลอดภัยแก่พ่อค้าผู้มาเยือน และการส่งเสริมสนับสนุนการค้าขายและการเกษตรกรรม (Arora & Grover, 1998, pp. 9-10)

ว่าด้วยการลงโทษ การปกครองที่ดีนั้น พระมนูกล่าวว่าต้องมีการกำหนดบทลงโทษไว้อย่างชัดเจน เพื่อจะช่วยให้รัฐสามารถจัดการกับความไม่สามัคคีหรือข้อวิวาทที่เกิดขึ้นในในสังคมนั้นได้ ซึ่งมนูเชื่อว่าการลงโทษนั้นเป็นเจตนาของพระเจ้าที่จะให้กษัตริย์ใช้เพื่อควบคุมสังคมและรักษาไว้ซึ่งระบบวรรณะ เพื่อให้สังคมมีความสงบสุข เป็นระเบียบเรียบร้อย แม้พระมนูจะส่งเสริมให้มีการใช้การลงทัณฑ์ในการปกครอง แต่หากกษัตริย์ใช้อำนาจดังกล่าวเพื่อประโยชน์ของตนเอง อำนาจก็จะสูญสิ้นโดยเร็ว (Arora & Grover, 1998, p. 10)

ว่าด้วยความยุติธรรม พระมนูให้กษัตริย์นั้นมีส่วนในการพิจารณาตัดสินคดีความต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความยุติธรรม แต่ทั้งนี้พระมนูไม่ได้เชื่อในความยุติธรรมที่เสมอภาคกันต่อทุกภาคส่วนในสังคม อีกทั้งยังให้สิทธิแก่พราหมณ์เป็นข้อยกเว้นพิเศษ เนื่องจากมนูเชื่อว่าพราหมณ์นั้นเป็นผู้มีความรอบรู้ เป็นอาจารย์เป็นผู้สั่งสอน ดังนั้นกษัตริย์จึงไม่ควรล่วงเกินพราหมณ์ อีกทั้งกษัตริย์ต้องใช้ธรรมะหรือความถูกต้องในการตัดสินคดีความเพื่อธำรงความยุติธรรม (Arora &

Grover, 1998, pp. 10-11) ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ เพื่อการให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐเป็นไปด้วยดีและแก้ปัญหาระหว่างรัฐนั้น พระมนูให้ความสำคัญกับความถูกต้อง มนูเป็นผู้ที่นิยมชมชอบการสงครามแต่ไม่ใช่เพื่อการขยายดินแดน แต่เป็นการปกป้องดินแดนและพลเมือง รวมทั้งกำจัดศัตรูของตนซึ่งถือเป็นหนึ่งในหน้าที่หลัก (Arora & Grover, 1998, p. 11; Sinha, 2011, p. 24)

อนึ่งศาสนาและจริยธรรมเป็นส่วนสำคัญของแนวคิดและปรัชญาทางการเมืองของพระมนู เพราะมนูเองมีความเชื่อมั่นว่าหลักในการปกครองนั้น ควรมีพื้นฐานมาจากศาสนาและจริยธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การปกครองที่ดี จึงทำให้ศาสนาการเมืองและจริยธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กันอย่างปฏิเสธไม่ได้ (Arora & Grover, 1998, p. 11) อย่างไรก็ตามนัยนี้ถือเป็นการสร้างความชอบธรรมให้ศาสนาเข้ามามีบทบาทในการเมืองนั่นเอง

ความคิดและปรัชญาทางการเมืองของโกติญญะ

โกติญญะ เป็นนักปราชญ์ที่มีอายุในช่วง 300 ปีก่อนคริสตกาล เป็นนักคิดและนักปรัชญาที่มีความสำคัญอย่างมากในปรัชญาการเมืองอินเดียโดยเฉพาะอย่างยิ่งการท้าทายแนวคิดของพระมนูที่การเมืองและศาสนาเป็นเรื่องที่แยกขาดออกจากกันไม่ได้ ทั้งนี้โกติญญะถือเป็นบุคคลแรกที่พยายามสร้างเส้นแบ่งเพื่อแยกการเมืองและการศาสนาออกจากกัน โดยโกติญญะเชื่อว่าจริยธรรมและการเมืองเป็นคนละเรื่องกัน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวคล้ายกับการแยกศาสนาออกจากการเมืองของมาเคียเวลี (Niccolò Machiavelli: 1469 – 1527) นอกจากนี้ยังเป็นที่ปรึกษาคนสำคัญของกษัตริย์พระนามว่าพระเจ้าจันทรคุปต์ซึ่งมีส่วนช่วยในการวางแผนเพื่อให้ได้มาซึ่งราชบัลลังก์แห่งปาฏลีบุตร ณ ขณะนั้น อนึ่ง โกติญญะมีผลงานชิ้นสำคัญคือหนังสือชื่อว่าคัมภีร์อรรถศาสตร์ (Arthashastra) หรือศาสตร์แห่งความมั่งคั่งของรัฐ ซึ่งกล่าวถึงการได้มาและการรักษาซึ่งอำนาจของผู้ปก-

ครอง (Arora N' D', 2010, pp. 10.7-10.9) อีกทั้งยังมีผลงานเป็นจำนวนมากโดยมากเกี่ยวกับเรื่องศิลปะแห่งการปกครอง ความคิดทางการเมืองของโกติญญะที่สำคัญมีดังนี้

ว่าด้วยแนวคิดสถานะของสถาบันกษัตริย์ โกติญญะมองว่าสถาบันกษัตริย์เป็นหัวใจที่สำคัญของการเมืองการปกครอง รัฐจะเจริญรุ่งเรืองหรือเสื่อมสลายก็ขึ้นกับกษัตริย์ เขาอธิบายว่ากษัตริย์เป็นผู้รับใช้ประชาชนและได้รับสิ่งตอบแทนในรูปแบบของภาษี ทั้งนี้ กษัตริย์ต้องรับฟังคำแนะนำจากสภารัฐมนตรีเพื่อบริหารบ้านเมืองและต้องไม่ฟังเพียงผู้หนึ่งผู้ใด ข้อสรุปต้องเกิดจากการรับฟังเสียงจากคณะรัฐมนตรี โกติญญะเสนอว่ารัฐมนตรีต้องมาจากตระกูลที่ดี มีความเยี่ยมชาญในศิลปวิทยากรและศาสตร์ต่าง ๆ รวมถึงมีพละกำลังกายที่แข็งแรงจิตใจที่เข้มแข็ง อีกทั้งมีความภักดีต่อกษัตริย์ ทั้งนี้ โกติญญะแนะนำว่ากษัตริย์ควรได้รับการอบรมศึกษาความรู้ทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม ซึ่งด้านวิชาการเพื่อเพิ่มทักษะในศาสตร์พื้นฐานต่าง ๆ และด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อฝึกการควบคุมผัสสะและตัณหาทั้ง 6 อาทิ ความโลภ ความโกรธ ความหลง กามารมณ์ เป็นต้น นอกจากนี้กษัตริย์ไม่ควรละเมิดสตรีและสินทรัพย์ของผู้อื่น ไม่ควรมีความสุขโดยปราศจากการคำนึงถึงคุณธรรมและความดีงามด้วย (Arora & Grover, 1998, p. 13)

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงธรรมะของผู้ปกครอง หรือ ธรรมะของพระราชาโดยได้อธิบายหน้าที่ของกษัตริย์ไว้ 3 ประการ ประกอบไปด้วย การแสวงหาดินแดนและปกป้องดินแดนเหล่านั้น การดูแลพสกนิกรประดุจดั่งบุตรธิดาของตนและดูแลจัดสรรสวัสดิการให้พอเพียง อนึ่งธรรมย่อยคุ้มครองผู้ประพฤติธรรมะ ดังนั้นเมื่อกษัตริย์ปกครองด้วยความยุติธรรม กษัตริย์จึงมีความยุติธรรมในการปกครอง นอกจากนี้ผู้มีอำนาจในการปกครองหรือกษัตริย์ใช้ความคิดทางการเมืองเรื่องการลงโทษหรือการลงทัณฑ์ เพื่อการควบคุมคนในสังคม ทั้งนี้ทัณฑ์

หมายถึงการควบคุม การบังคับใช้การเป็นบ่วงหรือเชือกเพื่อควบคุมประชาชนให้อยู่ภายใต้การปกครอง ซึ่งทัณฑ์ถือเป็นเครื่องหมายที่สำคัญประการหนึ่งที่แสดงถึงอำนาจของกษัตริย์ และถือเป็น 1 ใน 4 นโยบายที่สำคัญซึ่งกษัตริย์ใช้ในการบริหารจัดการบ้านเมือง อันประกอบไปด้วย การสร้างมิตร (Sama) การให้ทาน (Dhana) การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่ควรปฏิบัติ (Bheda) และ การลงโทษ (Danda) โดยทั้ง 4 นโยบายนี้ เป็นแนวปฏิบัติสำหรับกษัตริย์ในการปกครองบ้านเมือง (Gautam, 2013)

แนวความคิดว่าด้วยรัฐ โกติญญะเป็นนักปราชญ์ที่ให้ความสำคัญกับการปกครอง ดังนั้นรูปแบบหรือหน่วยทางการเมืองในลักษณะรัฐ จึงเป็นเรื่องที่ได้รับความสำคัญ โดยโกติญญะมองว่าองค์ประกอบของรัฐ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 7 ประการ ดังต่อไปนี้ (Arora N. D., 2010, pp. 10.9-10.10; Arora & Grover, 1998, p. 12)

1. กษัตริย์ (Svami) ผู้ที่ถืออำนาจอธิปไตยของรัฐและไม่อยู่ภายใต้อำนาจของใคร
2. รัฐมนตรี (Amatya) เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ช่วยในการบริหารบ้านเมือง โดยต้องเป็นคนท้องถิ่นและมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์
3. ดินแดนและพลเมือง (Janapada) ประชากรที่สามารถแสดงถึงอาณาเขตของรัฐได้
4. ป้อมปราการ (Durga) เป็นส่วนสำคัญของอาณาจักร เนื่องจากเป็นขีดความสามารถในการแสดงถึงการป้องกันประเทศ ซึ่งหากสามารถสร้างได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะมีส่วนช่วยในการป้องกันรัฐเป็นอย่างดีทั้งนี้ ป้อมปราการมี 4 ลักษณะคือ น้ำ ภูเขา ทะเลทราย และป่า

5. ทรัพย์สมบัติ (Kosa) รัฐที่ดีต้องมีเงินและทองแดงมากพอที่จะสร้างอุตสาหกรรมขึ้นภายในดินแดนของตน อีกทั้งยังอยู่ในการสร้างความมั่นคงภายในและระหว่างรัฐ

6. กองกำลังทหาร (Bala or Danda) ทหารในอุดมคติของโกติญญะคือชนชั้นทหารซึ่งสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษ

7. มิตร (Mitra) หรือ พันธมิตรมีสองลักษณะ คือ–Sahaja Mitra; มิตรที่มีความสัมพันธ์อันดีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษเพื่อร่วมรักษา และ Kritrima ally; มิตรที่ผูกสัมพันธ์กัน ณ ขณะเวลาหนึ่งเนื่องจากมีผลประโยชน์และการป้องกันดินแดนร่วมกัน

โดยองค์ประกอบทั้ง 7 นี้ โกติญญะเชื่อว่าเมื่อนำมาผนวกรวมกันจะเกิดหน่วยการปกครองที่สามารถจัดการปกครองให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้

ว่าด้วยการบริหารจัดการรัฐนั้น โกติญญะเสนอว่า รัฐไม่ควรแค่เสนอกฎหมายและระเบียบรวมถึงการป้องกันประเทศ แต่รัฐควรทำงานเพื่อสร้างการศึกษาและศิลปวัฒนธรรมแกประชาชนโดยสนับสนุนงบประมาณและความช่วยเหลือต่าง ๆ ในด้านการจัดการการเงินและงบประมาณนั้น รัฐต้องให้กองคลังของแผ่นดินมีความสมบูรณ์ เก็บภาษีเป็นไปโดยยุติธรรม โดยกษัตริย์ต้องใช้งบประมาณอย่างชาญฉลาด เนื่องจากปัญหาทางการเงินมีผลต่อการจัดการประเทศโดยตรง ทั้งนี้โกติญญะเน้นให้รัฐควบคุมการค้าและอุตสาหกรรม โดยรัฐสามารถควบคุมสินค้าภายในรัฐ นอกจากนี้การควบคุมเหนือการผลิตสินค้าต่าง ๆ เป็นไปเพื่อให้รัฐสามารถจัดการปริมาณความต้องการและสินค้าได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับรัฐสังคมนิยมคือรัฐมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจ (Arora N. D., 2010, p. 10.11; Arora & Grover, 1998, pp. 13-15)

ด้านนโยบายการต่างประเทศ การต่างประเทศของโกติญญะนั้นเป็นไปเพื่อการรักษาผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก ทั้งนี้หากรัฐใดรู้ว่าตนเองมีกำลังน้อยกว่า ให้สร้างสันติภาพ หากรู้ว่ามีกำลังเหนือกว่าให้เร่งทำสงคราม ใครที่คิดว่าไม่ชนะก็แพ้นั้น ให้วางตัวเป็นกลางไปก่อน ใครที่คิดว่าตนเองได้ประโยชน์ให้เร่งการกระทำนั้นต่อ ส่วนใครที่คิดว่าตนเองกำลังตกที่นั่งลำบากให้แสวงหาการป้องกันและคุ้มครอง ซึ่งทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของรัฐแทบทั้งสิ้น (Arora N. D., 2010, p. 10.12; Arora & Grover, 1998, p. 15)

อนึ่ง ความเหมือนและความต่างของโกติญญะและมาเคียเวลลีนั้น มีนักปราชญ์กล่าวไว้ว่า ทั้งสองล้วนเชื่อเช่นเดียวกันว่า ผู้นำที่เข้มแข็งสามารถแก้ปัญหาสภาพอนาธิปไตยในสังคมได้ นอกจากนั้นทั้งสองยังเชื่อในการวิเคราะห์สถานการณ์ด้วยข้อมูลจริงก่อนการตัดสินใจทางการเมือง อย่างไรก็ตามงานของโกติญญะครอบคลุมในประเด็นที่กว้างกว่ามาเคียเวลลี กล่าวคือโกติญญะให้ความสำคัญกับ กฎหมายมหาชน รัฐประศาสนศาสตร์ และการทหาร ส่วนมาเคียเวลีจะเน้นเฉพาะศิลปะในการปกครองเพียงเท่านั้น นอกจากนี้ มาเคียเวลีให้ความสำคัญกับอาณาเขตของรัฐ ส่วนโกติญญะให้ความสำคัญกับแนวคิดที่เรียกว่าอิทธิพลทางการเมืองครอบงำของรัฐมากกว่า นอกจากนี้ ในขณะที่มาเคียเวลลีเสนอให้ละทิ้งคุณธรรมบางประการเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จในการเมืองการปกครอง แต่โกติญญะเสนอให้ไม่มีคุณธรรมเมื่อถึงจุดซึ่งรัฐต้องปฏิบัติการในปัญหาบางประการ (Arora & Grover, 1998, p. 16)

จากที่กล่าวมานั้น ความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดียในยุคกลาง จึงถูกพัฒนาขึ้นผ่านอิทธิพลภายในสังคมอินเดีย โดยเฉพาะการวิพากษ์ระหว่างชุดความคิดของพระพุทธเจ้าและพราหมณ์ ซึ่งเป็นกระบวนการต่อรองผลประโยชน์ภายในสังคม รวมถึงความพยายามในการจัดโครงสร้างทางสังคมของชนชั้นนำในแต่ละช่วงเวลา ทำให้เกิดการท้าทายทางความคิดและปรัชญา

ทางการเมือง ดังที่ได้เห็นพัฒนาการดังกล่าวผ่านพระพุทธเจ้า พระมนู และโก-ติญญะ

ความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดียสมัยใหม่

ลักษณะสำคัญของปรัชญาการเมืองยุคใหม่ของอินเดีย คือการประสานความคิดจากอารยธรรมดั้งเดิมกับเหตุการณ์ปัจจุบันในอินเดียเพื่อตอบโจทย์ปัญหาสังคม จะพบว่าระบบสังคมที่เปิดโอกาสให้มีการถกเถียงและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกันของชาวอินเดียนั้น ทำให้มีนักคิดเป็นจำนวนมากเกิดขึ้น และความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในการถ่ายทอดวิทยาการความรู้ทางการเมืองของชาวอินเดียนั้น ทำให้แนวคิดหลายอย่างได้รับการยอมรับในระดับระหว่างประเทศ ในส่วนนี้ ขอนำเสนอนักคิดทางการเมืองที่มีความสำคัญ จำนวน 4 ท่านคือ 1. รามโมฮัน รอย 2. มหาตมะ คานธี 3. ยาวาฮาร์ลาล เนห์รู และ 4. ดร.บี อาร์ อัมเบดการ์

ความคิดและปรัชญาทางการเมืองของราจา ราม โมฮันรอย

ราจา จาม โมฮัน รอย (Raja Ram Mohan Roy) เป็นนักคิดทางสังคมศาสตร์และรัฐศาสตร์มีชีวิตอยู่ในช่วงปี ค.ศ. 1722 - 1833 ณ เมืองกัลกัตตา ในยุคที่อังกฤษปกครองอินเดีย โมฮัน รอย เกิดในครอบครัวพราหมณ์ชั้นสูงและได้รับการศึกษาเป็นอย่างดีตามแบบฮินดูและเปอร์เซีย นอกจากนั้นยังได้ศึกษาอารยธรรมอินเดียอย่างแตกฉาน ทำให้เขากลายเป็นผู้นำที่สำคัญทางความคิดการเมืองแบบอินเดีย (Sen, 2011, pp. 54-56)

ราม โมฮัน รอย ได้ก่อตั้ง Brahmo Samaj เพื่อให้เป็นองค์กรในการดำเนินงานด้านสังคมและการเมือง และเปิดโอกาสให้คนทั้งหลายได้มีส่วนร่วมในการ

สร้างสรรค์สังคมอินเดียแบบใหม่ โดยไม่มีข้อยกเว้นเรื่องชนชั้น วรรณะ การศึกษา หรือเพศ โดยต่อต้านการบูชาวัตถุต่าง ๆ และพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาฮินดู แต่ให้ผู้คนหันมาสนใจในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสิ่งที่ โมฮัน รอยทำคือการตีความคัมภีร์อุปนิเสธและพระเวทแบบใหม่ภายหลังที่ตกอยู่ภายใต้กาครอบงำของชนชั้นวรรณะสูงมาอย่างยาวนาน มีผลให้เกิดการเพิ่มสิทธิทางการเมืองและสังคมและสตรี โดยเสนอให้ยกเลิกพิธีสตีที่ภรรยาต้องโดดเข้ากองไฟตามสามีภายหลังสามีเสียชีวิต และเปิดโอกาสให้กับสตรีสามารถเข้าศึกษาต่อในการศึกษาขั้นสูงได้ (Arora & Grover, 1998, p. 19)

นอกจากนี้ราม โมฮัน รอย ยังเชื่อในเสรีภาพของปัจเจกบุคคลในการพัฒนาตนเอง รวมถึงเสรีภาพของสื่อในการนำเสนอข่าวสารข้อมูล ซึ่งในช่วงยุคแห่งการครอบงำของอิทธิพลอังกฤษนั้น ราจา ราม โมฮัน รอยได้สนับสนุนให้สื่อมีเสรีภาพในการแสดงข่าวสารข้อมูลและสามารถแสดงทัศนะต่อต้านรัฐได้ ซึ่งถือเป็นการเปิดเสรีภาพทางการเมืองให้กับสื่อนั่นเอง อีกทั้ง ราม โมฮัน รอยยังให้ความสำคัญกับการศึกษา และการศึกษาผ่านภาษาอังกฤษ เนื่องจากทำให้ชาวอินเดียสามารถเรียนรู้แนวคิดของตะวันตก และในขณะเดียวกันวามารถนำแนวคิดตะวันออกนำเสนอแก่โลกตะวันตกผ่านภาษาอังกฤษได้ (Arora & Grover, 1998, pp. 19-21)

อนึ่ง ความคิดและปรัชญาทางการเมืองที่สำคัญในการศึกษาเรื่องอะไรต่าง ๆ ในโลกนี้ ควรใช้กรอบแนวคิดของรามโมฮันรอย เพราะ รอย กล่าวว่าความคิดที่ดีของศัตรูคือความคิดที่ดี ความคิดที่ไม่ดีของมิตรคือความคิดที่ไม่ดี ดังนั้นเมื่อพินิจโดยปราศจากอคติแล้วว่าหากข้อคิดของฝ่ายตรงข้ามมีข้อดีมีประโยชน์ก็ควรนำมาปรับใช้ ปรับปรุงเสียและเช่นกัน หากฝ่ายหมู่มิตรผู้ร่วมอุดมการณ์กระทำสิ่งที่มิชอบ ก็ไม่ควรจะสนับสนุนเพียงเพราะอยู่ร่วมลงเรือลำเดียวกัน

ความคิดและปรัชญาทางการเมืองของคานธี

คานธี (Mahatama Gandhi) หรือ โมฮันทาส การามจันด์ เกิดเมื่อปี 1896 ในตระกูลฮินดูที่เคร่งครัดในศาสนา ภายหลังการศึกษาขั้นต้น เขาได้รับโอกาสให้ไปศึกษาวิชากฎหมายที่สหราชอาณาจักร ณ ที่นั้นคานธีได้ใช้ชีวิตอย่างชาวตะวันตก จนกระทั่งกลับมาทำงานที่เมืองมุมไบได้สักระยะ คานธีได้โอกาสให้ไปทำงานด้านกฎหมายที่แอฟริกาใต้ และประสบพบกับการเลือกปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์อย่างสูงโดยนักปกครองขาวอังกฤษ แม้กระทั่งตัวคานธีเอง แม้จะได้รับการศึกษาที่ดี แต่ด้วยเพราะมีผิวเหลืองแบบชาวเอเชียจึงทำให้ถูกปฏิเสธการปฏิบัติเฉกเช่นพลเมืองชั้น 1 ส่งผลให้คานธีมีความคับข้องใจ จึงเริ่มเปลี่ยนท่าทีของตนเองเพื่อต่อต้านการกระทำของอังกฤษ พร้อมเข้าร่วมขบวนการชาตินิยมอันนำมาสู่การเรียกร้องเอกราชของชาวอินเดียในที่สุด (Arora&Grover, 1998, pp. 89-90) โดยหลักความคิดทางการเมืองของคานธีที่น่าสนใจมีดังนี้

ว่าด้วยและการเมือง คานธีเห็นความใกล้ชิดอย่างมากในความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและการเมือง และพยายามจะนำเอาความเชื่อทางจิตวิญญาณผสานเข้าไปกับการเมือง มีผู้กล่าวว่าปรัชญาการเมืองและกลยุทธ์ทางการเมืองของคานธีนั้นได้มาจากแนวคิดทางศาสนาและจริยธรรมของคานธีเอง ซึ่งคานธีพยายามทำให้การเมืองเป็นไปในลักษณะการเมืองจิตวิญญาณ (Spiritualizing Politics) (Arora N. D., 2010, pp. 11.11-11.13) กล่าวคือ เป็นการทำให้การเมืองผูกโยงกับจริยธรรม ศีลธรรม และความถูกต้อง จึงสรุปได้ว่าแนวคิดทางการเมืองของคานธีล้วนสอดคล้องกับแนวคิดทางจริยธรรมของคานธีนั่นเอง

ว่าด้วยการเมืองแบบไม่ใช้ความรุนแรง แนวคิดอหิงสา (Ahimsa or Non Violence) เป็นความคิดว่าด้วยการไม่ใช้ความรุนแรงนั้น มิได้เป็นแนวคิดของคานธีด้วยตนเองแต่ประการใด อหิงสา เป็นความเชื่อที่อยู่ในการปฏิบัติของชาว

อินเดียมาช้านาน แต่คานธียกระดับการใช้อหิงสาจากระดับปัจเจกบุคคลไปสู่ความร่วมมือระหว่างชาวอินเดียในการต่อสู้ทางการเมือง แนวคิดอหิงสานั้นคือการหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงและการทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บทั้งการใช้ภาษา ความคิด และการใช้ร่างกาย หรือ Non-injury to any creature นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการให้ความรักแก่เพื่อมนุษย์เป็นต้น ทั้งนี้การเมืองแบบไม่ใช้ความรุนแรงยังมาพร้อมกับแนวคิดสัตยเคราะห์ (Satyagraha) ซึ่งหมายถึง การยึดติดกับความเป็นจริงและความถูกต้อง เพื่อให้เห็นถึงการทำคุณความดีเพื่อต่อสู้กับความชั่วร้าย ซึ่งคานธีเชื่อว่าความรุนแรงเป็นอาวุธของผู้อ่อนแอและชั่วร้าย ดังนั้นการที่เอาชนะใจตนเอง นิ่ง และสงบจะนำมาซึ่งความชนะได้ เทคนิคและวิธีการของสัตยเคราะห์และการไม่ใช้ความรุนแรงมีดังต่อไปนี้ (Arora & Grover, 1998, pp. 92-94)

1. การไม่ให้ความร่วมมือ (Non-Cooperation) คานธีเชื่อว่ากิจการอันไม่เป็นธรรมของรัฐจะดำเนินต่อไปหากประชาชนให้ความร่วมมือ ดังนั้นเพื่อคัดค้านการกระทำของรัฐดังกล่าว การไม่ให้ความร่วมมืออาจเป็นไปในลักษณะดังนี้ การประท้วงหยุดงาน (Strike) การปิดเส้นทางการคมนาคม (Picketing) การคว่ำบาตรทางสังคม (Social boycott or Social ostracism)

2. อารยะขัดขืน (Civil Disobedience) เป็นการดำเนินงานโดยถือคติที่ว่าการไม่ขึ้นต่อความไม่ถูกต้องและการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หากกฎหมายหรือข้อบังคับนั้นนำไปสู่ความเดือดร้อนหรือเป็นภัยแก่สังคมและประชาชน

3. การอดอาหาร (Fasting) เป็นวิธีเพื่อชำระล้างจิตใจ ร่างกายให้บริสุทธิ์ เมื่อได้กระทำดังกลาวแล้ว ถือเป็นการเลนกับมนุษยธรรมของรัฐว่าจะแข็งกร้าวกับท่าทีของผู้มีวินัยอดอาหารและมีจิตวิญญาณที่บริสุทธิ์อย่างไร

4. การอพยพย้ายถิ่นไปด้วยความเต็มใจเพื่อประท้วงรัฐ (Hijarat) เป็นการแสดงความเข้มแข็งและกล้าหาญ อีกทั้งกล้าที่จะประท้วงด้วยการย้ายถิ่นฐานที่รักเพื่อการไม่จำนนต่อความมาเป็นธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม

ว่าด้วยรัฐ คานธีไม่เห็นด้วยกับรัฐในปัจจุบันเนื่องจากเป็นเรื่องของอำนาจและการบริหารแบบส่วนกลาง ซึ่งนำไปสู่การลดทอนเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ดังนั้นรัฐของคานธีจึงเน้นไปในเรื่องการกระจายอำนาจ คานธีกล่าวว่าการเมืองไม่ใช่จุดสิ้นสุด แต่เป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยให้ประชาชนสามารถมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในทัศนะของคานธีนั้นเขาไม่เห็นด้วยกับรัฐในปัจจุบันเขาชื่นชมรัฐในอุดมคติ ที่มีพื้นฐานจากการปราศจากความรุนแรง ผู้คนมีสิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่ ซึ่งหลักการเกี่ยวกับรัฐของคานธีประกอบไปด้วยประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้ (Arora & Grover, 1998, pp. 97-99)

1. รัฐไม่นิยมความรุนแรง เป็นการถือหลักสันติวิธีเป็นพื้นฐานสำคัญ โดยการไม่ใช้กำลังไม่ถือเป็นความอ่อนแอ แต่เป็นการปกครองในเชิงบวก

2. รัฐเน้นในประชาธิปไตยแบบจิตวิญญาณ (Spiritual Democracy) กล่าวคือเป็นการปกครองโดยอาศัยหลักของความสมัครใจของปัจเจกบุคคลซึ่งถูกยึดโยงกับหลักจริยธรรมต่าง ๆ ซึ่งคานธีกล่าวว่าประชาธิปไตยแบบคานธีคือการปกครองที่ใกล้เคียงกับระบอบอนาธิปไตยที่สุดซึ่งอยู่บนพื้นฐานความไม่รุนแรงและรัฐเกิดจากการที่ทุกคนปกครองตนเอง

3. ให้ความสำคัญกับหน้าที่มากกว่าสิทธิ์ โดยคานธีเห็นว่าต้องให้ความสำคัญกับหน้าที่ของพลเมืองมากกว่าเรื่องของสิทธิ์ดังที่รัฐให้ในปัจจุบัน ซึ่งการที่แต่ละคนต่างทำหน้าที่ตนเองด้วยความสมัครใจก็จะทำให้รัฐดำเนินต่อไปได้อย่างสงบสุข

4. การกระอำนาจไปสู่ท้องถิ่น (Panchayat) โดยการให้อำนาจแก่หมู่บ้านในการปกครองตนเอง โดยคานธีกล่าวว่าสังคมที่ไร้ความรุนแรงจะเกิดจากการรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านซึ่งทุกคนสมัครใจในการให้ความร่วมมือ ซึ่งจะทำให้แต่ละหมู่บ้านอยู่ได้อย่างยั่งยืน (Arora & Grover, 1998, pp. 97-99)

ว่าด้วยแนวคิดการปกครองตนเอง *Swadeshi* เป็นแนวคิดที่มีความสอดคล้องกับความรักในดินแดนถิ่นฐานของตนเอง ซึ่งเป็นการผนวกรวมหลายแนวคิด อาทิ การเมือง ศาสนา เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและอื่น ๆ โดนคานธีเชื่อว่าการปกครองชาวอินเดียนั้นต้องเกิดจากชาวอินเดียจึงจะเข้าใจบริบทสังคมและวัฒนธรรมได้ดีกว่าการถูกปกครองโดยผู้อื่น ในด้านเศรษฐกิจ คานธีเน้นการหันมาพึ่งพาวัตถุอุปโภคและบริโภคที่ผลิตได้ด้วยตนเอง อาทิ เสื้อผ้า อุตสาหกรรมครัวเรือน เพื่อลดการนำข้าสินค้าภายนอก ในเชิงการเมือง คานธีแนะนำให้ใช้หลักพื้นฐานตามแนวคิดอินเดียในระบบการเมือง มากกว่าจะใช้ระบบคิดของชาวตะวันตกในการจัดการเมืองการปกครอง (Arora N. D., 2010, pp. 11.13-11.15)

ความคิดและปรัชญาทางการเมืองของยาวาฮาร์ลาล เนห์รู

ยาวาฮาร์ลาล เนห์รู (Jawaharlal Nehru) อดีตนายกรัฐมนตรีคนแรกของอินเดีย เน้นความคิดทางการเมืองสังคมนิยมประชาธิปไตย (Democratic Socialism) ซึ่งกล่าวถึงหลักทางการเมืองที่เน้นความเป็นประชาธิปไตย โดยเน้นให้รัฐสร้างหลักประกันความเท่าเทียมกันทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และเศรษฐกิจแก่ประชาชน ซึ่งทำให้คนที่ไม่เคยสนใจประเด็นทางเศรษฐกิจ หันมามองเรื่องเศรษฐศาสตร์เพื่อประชาชน

เนห์รูเกิดในตระกูลพราหมณ์สืบเชื้อสายมาจากแคชเมียร์ เกิด ณ เมืองอัลฮาบาด รัฐอุตรประเทศ ได้รับการศึกษาและการอบรมเป็นอย่างดีด้วยสรรพวิทยา

ต่าง ๆ ภายในประเทศ จากนั้นได้เดินทางไปศึกษาต่อ ณ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ สหราชอาณาจักร (Arora & Grover, 1998, p. 79) เมื่อกลับมาสู่ประเทศอินเดีย เนห์รูจึงเป็นหนึ่งในตัวเลือกที่คานธีหมายปองให้ดำรงตำแหน่งทางการบริหารของประเทศเมื่อได้รับเอกราช แนวคิดทางการเมืองของเนห์รูที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

ว่าด้วยรัฐประชาธิปไตย เนห์รูเป็นผู้เชื่อในระบอบประชาธิปไตยและประณามระบบเผด็จการเนื่องจากเป็นสิ่งที่กีดขวางเสรีภาพของประชาชน ประชาธิปไตยในแบบของเนห์รูนั้นเป็นประชาธิปไตยที่เน้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยให้ความสำคัญกับระบอบการปกครองซึ่งเป็นวิถีชีวิตและเป็นพื้นฐานสำคัญในโครงสร้างทางสังคม โดยลักษณะพื้นฐานของประชาธิปไตยของเนห์รู คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การเลือกตั้ง ผู้แทน พรรคการเมือง ความเป็นผู้นำ เสรีภาพของสังคมและกฎหมายบ้านเมือง เนห์รูยังเน้นถึงการให้ความเสมอภาคทางสังคมและเศรษฐกิจระหว่างสมาชิกในสังคม อีกทั้งประชาธิปไตยของเนห์รูเน้นการสร้างวินัยในตนเองและการสร้างคุณค่าและชุดคุณธรรมในการดำรงชีวิต (Arora & Grover, 1998, pp. 80-83)

ว่าด้วยรัฐทางโลกย์ (Secularism) หรือรัฐโลกวิสัย เป็นแนวคิดสำคัญของเนห์รูที่มีอิทธิพลต่อรัฐและระบบการเมืองอินเดีย กล่าวคือเป็นการสร้างสังคมทางโลกย์โดยมีพื้นฐานจากความยุติธรรมและความเสมอภาคในทุกความเชื่อศาสนา โดยรัฐทางโลกย์ของเนห์รูนั้นมีลักษณะสำคัญคือ การให้สถานะของศาสนาทุกศาสนาอย่างเท่าเทียมกัน การให้รัฐวางตัวเป็นกลางในประเด็นทางศาสนาเป็นการสร้างทัศนคติทางความคิดที่ช่วยประสานให้แต่ละชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและเป็นการอธิบายถึงลักษณะกฎบัตรว่าด้วยประชาสังคมของพลเมืองของอินเดียที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Arora & Grover, 1998, pp. 83-84) อย่างไรก็ตามในปัจจุบันพบว่าแนวคิดโลกวิสัย ถูกท้าทายจากความคิดทางการเมืองแบบอนุรักษ์นิยมและชาตินิยมฮินดูมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพลวัต

ดังกล่าวมีผลกระทบและสั่นคลอนความชอบธรรมของรัฐโลกวิสัยอยู่ไม่น้อย [3]

ว่าด้วยแนวคิดเรื่องสังคมนิยม แม้เนห์รูจะมาจากครอบครัวชั้นสูง แต่การที่ได้รับฟังความยากลำบากของประชาชนผ่านทางบิดา และได้เข้าร่วมการประชุมและการเคลื่อนไหวของกลุ่มชาวนาทำให้เนห์รูเห็นถึงปัญหาที่เกิดในประเทศอินเดีย ดังนั้นแนวคิดการพัฒนาจึงเป็นหนึ่งในความพยายามที่จะนำอินเดียไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ (Roy, 2011, p. 166) ด้วยเหตุนี้การพัฒนาเศรษฐกิจของอินเดียในระยะแรกจึงเป็น ระบบเศรษฐกิจแบบผสม เนห์รูเชื่อว่าอินเดียจะสามารถเดินต่อไปเพราะการประยุกต์ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบผสมระหว่างประชาธิปไตยและสังคมนิยม โดยการผสมผสานระหว่างแนวคิดของการให้เสรีทางการค้าแก่ผู้ประกอบการและการควบคุมระบบเศรษฐกิจโดยรัฐเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เข้าไม่ถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ จึงกล่าวได้ว่า แม้รัฐจะให้อิสระแก่ผู้ประกอบการแต่ในขณะเดียวกัน รัฐต้องจัดหาสวัสดิการสังคมแก่ประชาชนเพื่อช่วยเหลือทุกกลุ่มในสังคมให้ได้รับปัจจัยขั้นพื้นฐานทั้งนี้ตอบสนองความหลากหลายในสังคมอินเดีย ซึ่งมีความแตกต่างทางเศรษฐกิจ ที่เป็นผลมาจากช่องว่างทางชาติพันธุ์ วรรณะ และชนชั้นของสังคม (Arora & Grover, 1998, pp. 84-86) ลักษณะของสังคมนิยมแบบเนห์รูไม่ได้เป็นการนำเสนอสังคมนิยมตามแนวคิดตะวันตก

---

[3] จากกระแสชาตินิยมฮินดู (Hindu Nationalism) รวมถึงชัยชนะอย่างต่อเนื่องเป็นครั้งที่ 2 ของนายกรัฐมนตรีนเรนทรา โมดิ จากพรรคภารติยะชนะตะ ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างความยิ่งใหญ่ของชาติและวัฒนธรรมฮินดู คือบททดสอบและความท้าทายที่สำคัญต่อแนวคิดรัฐโลกวิสัย อีกทั้งยังเป็นบทสะท้อนการปะทะสังสรรค์ของแนวคิดทางการเมืองภายใต้พลวัตประชาธิปไตยในสังคมอินเดีย ที่ให้โอกาสชุดความคิดทางการเมืองที่แตกต่างได้มีพื้นที่ ซึ่งทำให้เห็นการเปลี่ยนผ่านในนโยบายของรัฐรวมถึงแนวปฏิบัติในสังคมจากรัฐโลกวิสัยไปสู่ชาตินิยมฮินดู

แต่เป็นการประยุกต์และการหาข้อแก้ไขอย่างมีเหตุผลเพื่อแก้ปัญหาของชาติโดยอาศัยหลักมนุษยธรรม จึงกล่าวได้ว่า เนห์รูเลือกใช้แนวคิดสังคมนิยมเพื่อวางรากฐานการพัฒนา ในขณะที่อุตสาหกรรมหนักที่เน้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของตะวันตกก็ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาอินเดียไปพร้อม ๆ กัน (Tammita-Delgoda, 2009, p. 209)

ความคิดและปรัชญาทางการเมืองของดร.บี อาร์ อัมเบดการ์

แนวคิดของอัมเบดการ์ (Dr.B.R.Ambedkar) ถือเป็นการมองมุมกลับต่อสังคมอินเดีย จากเดิมที่เน้นพราหมณ์หรือชนชั้นวรรณะสูงเป็นศูนย์กลางของการเมืองการปกครอง แต่อัมเบดการ์เป็นบุรุษจัณฑาลผู้ผลิกโฉมแนวคิดทางการเมืองเพื่อคนชั้นล่าง ดร.อัมเบดการ์ เกิดในตระกูลจัณฑาล แห่งรัฐมหาราชฏะ ในวัยเด็กได้รับการดูหมิ่นจากคนวรรณะสูงอยู่เสมอ แม้จะได้รับการศึกษาแต่ก็ต้องนั่งเรียนภายนอกห้อง จะดื่มน้ำก็ต่อเมื่อมีผู้เทน้ำให้ดื่มแต่ด้วยความมุมานะ ดร.อัมเบดการ์ จึงได้รับทุนการศึกษาจากมหาราชาแห่งเมืองบาโรดาให้ไปศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกที่สหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ (Arora & Grover, 1998, p. 69) ซึ่งถือว่าเป็นจัณฑาลคนแรกที่ได้รับการศึกษาขั้นสูง เมื่ออัมเบดการ์ได้รับความลำบากดังที่กล่าวมาข้างต้น ทันทีที่กลับประเทศภายหลังการศึกษา อัมเบดการ์จึงได้เริ่มขบวนการทางสังคมที่ต่อสู้เพื่อคนชั้นล่าง และท่านเองเป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญอินเดียที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ดีที่สุดฉบับหนึ่งของโลก (Arora N. D., 2010, pp. 11.24-11.29)

แนวคิดทางการเมืองของดร.อัมเบดการ์ ถูกถ่ายทอดเป็นเนื้อหาในรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐและการปกครองของอินเดีย โดยแนวคิดดังกล่าวปรากฏในคำปรารภของรัฐธรรมนูญดังนี้

> เรา ประชาชนแห่งอินเดีย มีความตั้งใจจริงที่จะแก้ไขเพื่อสร้างอินเดียให้เป็นสาธารณรัฐที่เป็นประชาธิปไตย โลกวิสัย สังคมนิยม และเป็นเอกราช โดยมุ่งที่จะรักษาให้พลเมืองทั้งหลายมีความยุติธรรมทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มีเสรีภาพทั้งความคิด การแสดงออก ความเชื่อ ศรัทธา และการเคารพบูชา มีความเท่าเทียมกันทั้งสถานะและโอกาส และส่งเสริมภราดรภาพในหมู่ประชาชนเพื่อเป็นมาตรประกันถึงศักดิ์ศรีของปัจเจกบุคคลและเอกภาพและบูรณภาพของชาติ
>
> (Government of India, 2007, p. 1)

จากคำปรารถดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าแนวคิดของอัมเบดการ์มีการผสานแนวความคิดเรื่องความยุติธรรม เสรีภาพ และความเท่าเทียม (Sukumar, 2011, p. 211) เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมผ่านกระบวนการรัฐธรรมนูญ

นอกจากนี้ ดร.อัมเบดการ์ ยังมีแนวคิดวิพากษ์ระบบวรรณะและต้องการในการล้มล้างระบบวรรณะในสังคมอินเดีย อัมเบดการ์ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหาระบบวรรณะนั้น ได้กล่าวว่าในทุกสังคมจะมีผู้อยู่เหนือกว่าและผู้อยู่ด้านล่าง ซึ่งถือเป็นการจัดระบบชนชั้นทางสังคม ระบบวรรณะก็เช่นเดียวกัน แท้ที่จริงแล้วเป็นความต้องการของบุคคลในวรรณะสูงที่ต้องการมีอำนาจเหนือผู้คนในวรรณะล่าง อัมเบดการ์ได้พยายามค้านทฤษฎีทั้งหลายที่เกี่ยวข้องอาทิ แต่ละวรรณะมีที่มาจากกำเนิดของพระเจ้าหรือความบริสุทธิ์และการเป็นมลทิน นอกจากนี้วรรณะนั้นเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ ปัญหาของระบบวรรณะคือ วรรณะไม่ใช่การแบ่งอาชีพในสังคม แต่เป็นการแบ่งผู้คนในสังคมออกจากกัน (Caste System is not division of Labors but division of laborers) ทำให้อินเดียขาดความสามัคคีเพราะแต่ละคนล้วนยึดวรรณะของตนเอง นอกจากนี้ระบบวรรณะ

ยังไม่ทำให้เศรษฐกิจของชาติพัฒนาเพราะแต่ละคนล้วนยึดติดแต่กับหน้าที่และไม่ฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ของตน (Ambedkar, 2007, pp. 14-17)

ในด้านสิทธิของชนกลุ่มน้อย อัมเบดการ์สนับสนุนสิทธิของชนกลุ่มน้อย ทั้งกลุ่มจัณฑาล กลุ่มชนเผ่า กลุ่มทางศาสนา เพื่อเปิดพื้นที่ให้กับทุกชนชั้นในสังคมได้รับสิทธิทางการเมืองอย่างเต็มที่ ผ่านการก่อตั้งพรรคการเมือง สร้างความเข้มแข็งและการอยู่ร่วมกันของชนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม อีกทั้งยังเสนอให้มีระบบสำรองที่นั่งโควต้าสำหรับการทำงานและการศึกษาให้กับชนกลุ่มน้อยและวรรณะล้าหลังของอินเดียเพื่อกระจายโอกาสอย่างเท่าเทียมให้กับทุกภาคส่วนในสังคมอีกด้วย (Soikham, India's Reservation Quota and the Rights of Marginalised People, 2013; Arora N. D., 2010, p. 27.22)

จากที่ได้อภิปรายข้างต้น ในอินเดียสมัยใหม่พบทั้งความคิดและปรัชญาทางการเมือง โดยความคิดทางการเมืองบางส่วนเกิดขึ้นจากการสนองตอบต่อภาวะและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในสังคม ในขณะเดียวกับความคิดบางส่วนของ รามโมฮัน รอย มหาตมะ คานธี ยาวะหะราล เนห์รู และ ดร. บี อาร์ อัมเบดการ์ ยังสามารถยกระดับขึ้นเป็นปรัชญาทางการเมืองสมัยใหม่ที่มีความสากลและไม่ขึ้นอยู่กับบริบทเวลาและสถานที่ ดังจะเห็นได้จาก แนวคิดเรื่องความเท่าเทียมกันของมนุษย์ และ แนวคิดการไม่ใช้ความรุนแรง เป็นต้น

บทสรุป: ความคิดและปรัชญาทางการเมืองและการปกครองของอินเดีย

บทความนี้ได้ทดลองสำรวจพัฒนาการของความคิดและปรัชญาทางการเมืองและการปกครองที่สำคัญของอินเดีย โดยแบ่งออกเป็น 3 ยุคที่สำคัญคือยุคโบราณ ยุคกลาง และยุคใหม่ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความคิดและปรัชญาทางการเมืองและการปกครองของสังคมอื่น ๆ เพื่อก้าวข้ามการครอบงำทางองค์ความรู้

ของตะวันตก จากการศึกษาพบว่าความคิดทางการเมืองที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคของอินเดียล้วนมีพลวัตที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ความคิดทางการเมืองของอินเดียสมัยโบราณ เป็นความพยายามในการสร้างกรอบสำคัญในการกำหนดรูปแบบที่ควรเป็นของการใช้ชีวิตมนุษย์เพื่อให้สอดคล้องสัมพันธ์กับเงื่อนไขของวัฏจักรเวลาภายใต้บริบทของสังคม จึงทำให้ความคิดทางการเมืองของอินเดียในยุคดังกล่าว สามารถเข้าถึงความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ นอกจากนี้ยังเป็นการเริ่มต้นการจัดระบบโครงสร้างทางสังคมผ่านระบบวรรณะ เพื่อให้จัดสรรและแบ่งหน้าที่กันทำภายในสังคมอีกด้วย

ด้านความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดียยุคกลาง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของแลกเปลี่ยน การท้าทาย และการพัฒนาแนวคิดทางการเมืองให้กว้างขึ้น ในยุคนี้สะท้อนถึงความยิ่งใหญ่ของนักคิดชาวอินเดียที่สามารถสร้างสรรค์แนวคิดจากการรวบรวมข้อคิดเห็น ถกเถียงและนำเสนอสำนักคิดของตนสู่ผู้อื่น รวมถึงภาพของความคิดทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการปะทะกันของแต่ละสำนักคิด นับตั้งแต่การท้าทายระบบพระเวทของพระพุทธเจ้าที่ส่งเสริมให้มีการปกครองในลักษณะหมู่คณะเพื่อ ลดอำนาจของพราหมณ์ การโต้กลับของพระมนูเพื่อยกฐานะของกษัตริย์กลับขึ้นมาอีกครั้ง พร้อม ๆ กับการจัดโครงสร้างทางสังคมและหน้าที่ของรัฐ ก่อนที่โกติญญะจะเสนอแนวคิดว่าด้วยการแยกการเมืองออกจากศีลธรรม รวมถึงการพูดถึงรัฐและองค์ประกอบของรัฐให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ในขณะที่ความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดียสมัยใหม่ ทำให้เห็นถึงขั้นของการพัฒนาในระบบสังคม ที่ช่วยสะท้อนประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความคิดทางการเมืองที่มีอยู่แต่เดิม รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเข้ามาของแนวคิดตะวันตกผ่านระบบอาณานิคมและความเป็นสมัยใหม่ ความคิดทางการเมืองในยุคนี้จึงเป็นข้อเสนอต่อแนวทางแก้ไขปัญหาสังคม โดยเฉพาะ

รามโมฮัน รอย ที่เพิ่มพูนขีดความสามารถของมนุษย์ มหาตมะคานธีที่เน้นการเมืองแบบไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อเอกราชแห่งอินเดีย ยาวหะราล เนห์รู ที่เน้นหลักว่าด้วยสังคมนิยมประชาธิปไตยและรัฐโลกวิสัย และท้ายที่สุด ดร.บีอาร์ อัมเบดการ์ ที่ผสานความต่างของแต่ละความคิดถ่ายทอดเป็นรัฐธรรมนูญของประเทศประชาธิปไตยที่ใหญ่ที่สุดในโลกแห่งนี้

จากการศึกษาข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า การได้ทดลองศึกษาพัฒนาการความคิดทางการเมืองของอินเดียช่วยเน้นให้เห็นถึงความแตกต่างของแนวคิดทางการเมืองตะวันตกและตะวันออก ซึ่งแนวคิดทางการเมืองของตะวันตกมักให้ความสำคัญกับแนวคิดและคุณค่าซึ่งมีสารัตถะอันเป็นนิรันดร์ (Universalism) แต่แนวคิดและปรัชญาทางการเมืองตะวันออก โดยเฉพาะของอินเดียมักพัฒนาการตามเงื่อนไขและการปะทะสังสรรค์ของบริบท พื้นที่และเวลา (Contexualism) จนกระทั่งสามารถยกระดับเป็นหลักในการตอบคำถามของสังคมได้เช่นกัน ดังนั้น การหันมาศึกษาความคิดและปรัชญาทางการเมืองของอินเดีย รวมถึง ความคิดทางการเมืองของสังคมอื่น ๆนั้น ย่อมจะช่วยให้เข้าใจและรู้จักสังคมดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยสะท้อนภาพของความพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามบริบทของแต่ละสังคม อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าความต่างในฐานคิดและระบบสังคมของตะวันตกอาจไม่ใช่คำตอบที่สมบูรณ์เสมอไป เมื่อนำมาปรับใช้การเมืองและการปกครองของบริบทที่ความแตกต่างกัน

References

Ambedkar, B. R. (2007). *Annihilation of Caste*. New Delhi: Critical Quest.

Arora, N. D. (2010). *Political Science for Civil Services Main Examination*. New Delhi: Tata McGraw Hill.

Arora, P., & Grover, B. (1998). *Selected Western and Indian Political Thinkers*. Gurgaon: Bookhive .

Bhattacharyya, A. (2006). *Hindu Dharma: Introduction to Scriptures and Theology*. New York: iUniverse, Inc.

Chadra, A. M. (2007). *India Condensed: 5000 years of history and culture*. Singapore: Marshall Cavendish Motihar.

Garawigo, P. (2015). The Ten Royal Virtues and Good Educational Administrators. *Karusart Paritasna* (Vol. 2 No.3), 122-131.

Government of India. (2007). *Preamble: The Constitution of India*. New Delhi: Ministry of Law and Justice.

Kabilakan, N. (2003). *World History and Civilisation*. Bangkok: O. S. Printing House.

Maluleem, J. (2016). *Indian Studies: Politics, Foreign Affairs, Religion, Society and Culture*. Bangkok: Siam Publisher.

Pasupuleti, D. V. (2018). *A tribute to motherland*. New York: Page Publishing Inc.

Roy, H. (2011). Nehru: Ideas of Development. In M. P. Singh, & H. Roy, *Indian Political Thoughts* (pp. 166-173). New Delhi: Dorling Kindersley (India) Pvt. Ltd.

Sen, A. P. (2011). Rammohan Roy: Civil Rights. In M. p. Singh, & H. Roy, *Indian Political Thoughts* (pp. 54-69). New Delhi: Dorling Kindersley (India) Pvt. Ltd.

Sharma, A. (1982). *The Purusharthas: A Study in Hindu Axiology.* East Lansing, MI: Asian Studies Center, Mishigan State University.

Singh, M. P., & Roy, H. (2011). *Indian Political Thought*. New Delhi: Doling Kindersley (India) Pvt. Ltd.

Sinha, N. (2011). Manu: Social Laws. In M. P. Singh, & H. Roy, *Indian Political Thought* (pp. 18-29). New Delhi: Dorling Kindersley (India) Pvt. Ltd.

Soikham, P. (2013). *India's Reservation Quota and the Rights of Marginalised People. National Conference for Political Science and Public Admibistration*. Ubon Ratchathani: Ubon Ratchathani University.

Soikham, P. (2018). *Two Ocean Strategy: India and the Indo-Pacific*. Security Studies Vol. 202, 1-41.

Sridhar, N. (2015). Samanya Dharma and Spirituality. *Prabuddha Bharata*, 562-569.

Sukumar, N. (2011). Ambedkar: Democracy and Economic Theory . In M. p. Singh, & H. Roy, *Indian Political Thoughts* (pp. 211-239). New Delhi: Dorling Kindersley (India) Pvt. Ltd.

Tammita-Delgoda, S. (2009). *The Indus Valley Civilization, prehistory to 1500 BC in A traveler's history of India*. Wiltshire: CPI Antony Rowe.

Website:

Agrawal, V. (2017, December 12). *Sources of Hindu Dharma – I*. Retrieved from India Facts: http://indiafacts.org/sources-hindu-dharma-1/

Das, S. (2018, August 10). *The 4 Stages of Life in Hinduism*. Retrieved from Learning Religions: https://www.learnreligions.com/stages-of-life-in-hinduism-1770068

Gautam, P. K. (2013, June 20). *Understanding Kautilya's Four Upayas*. Retrieved from Institute for Defence Studies and Analyses: https://idsa.in/idsacomments/UnderstandingKautilyasFourUpayas_pkgautam_200613